

BALTISTIKOS ĮVADAS VENGŲ KALBA

1968 m. rudenį Prahoje tarptautiniame slavistų suvažiavime Kostas Korsakas šių eilučių autorių supažindino su jaunu vengrų filologu, kuris, niekada dar nematęs Lietuvos, jau kalbėjo lietuviškai.

Metai bėgo. Apie vengrų filologą Endrę Bojtará (Bòitara) mūsų visuomenė išgirdavo vis daugiau ir daugiau. Ne kartą jis lankėsi Lietuvoje, susirado čia didelį būrį draugų, susibičiuliavo su Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviais. Vengrijoje viena po kitos pradėjo rodytis jo verstos lietuvių rašytojų knygos. Ypač džiaugėmės 1970 m. išvydę garsios Budapešto leidyklos išleistus Kristijono Donelaičio „Metus“ („Évszakok“. Európa Könyvkiadó, 1970), kuriuos E. Bojtáras vertė drauge su poetu Dezső (Dežiu) Tandoriu. Vertimą palydėjo ir E. Bojtáro straipsnis, kuris vengrų skaitytojus pirmą kartą išsamiau supažindino su didžiuoju mūsų poetu. Be kita ko, su D. Tandoriu E. Bojtáras išvertė ir Justino Marcinkevičiaus dramų trilogiją.

Lietuvių literatūrai daug dėmesio skiriama vengrų filologo studijose apie Rytų Europos avangardinę literatūrą, romantizmą.

Savarankiškų lietuvių kalbos studijų praktiką E. Bojtáras gražiai apibendrina puikiai metodiškai parengtame lietuvių kalbos vadovėlyje („Kevés szóval litvánul“. Tankönyvkiadó, Budapest, 1985). Tikriausiai nereikia priminti, jog tokio pobūdžio knyga Vengrijoje buvo išleista taip pat pirmą kartą. Ši knyga, sakytume, buvo jau ir tam tikras literato žvilgsnis į kalbotyrą. E. Bojtáras gerai išmoko ir latvių kalbą. Uoliai studijavo baltų tautų kultūros istoriją, tautosaką, mitologiją. Visas šias studijas vainikavo pavydėtina gražiai išleista nauja E. Bojtáro knyga – „Baltistikos įvadas“ („Bevezetés a baltisztikába. A balti kultúra a régiségben“. Osiris Kiadó. Budapest, 1997). Tai stambus veikalas (316 psl.), kurio užmojį turbūt pakankamai gerai paliudija panaudotos literatūros sąrašas – apie tūkstantis įvairiomis kalbomis parašytų knygų ir straipsnių. Ypač pamėgti E. Bojtáro baltų praeities tyrėjai yra: J. Balys, H. Biezajis (Biezais), A. Brückneris, K. Būga, J. Endzelynas, M. Gimbutienė, A. J. Greimas, E. Gudavičius, Viač. Ivanovas, Z. Ivinskis, J. Kabelka, G. Labuda, H. Lowmiańskis, P.Šmitas, V. Toporovas, M. Vasmeris, Z. Zinkevičius. Atskiruose knygos skyriuose autorius detalai aptaria baltų tautų ir genčių istoriją, aprašo jų kalbas ir dialektus, daug vietos skiria mitologijai (šiuo atžvilgiu E. Bojtáro veikalas bene labiausiai skiriasi iš visų anksčiau išleistų tokio pobūdžio knygų).

Vartant E. Bojtáro knygos puslapius, peršasi mintis, jog šią knygą rašė ne tik stropus mokslininkas, bet ir nuoširdus baltų tautų bičiulis: ne veltui ji ir prasideda Vytauto Didžiojo laikų Lietuvos žemėlapiu, o jos viršelį puošia šuoliuojantis senovės baltų raitelis (Ramutės Jasudytės gobelenas). Malonu, kad baltistikos teritorija plečiasi, o kada mes turėsime lietuvišką finougriстикos įvadą?

Algirdas Sabaliauskas